

ŽIVOT V (INFORMAČNÍ) BUBLINĚ

Velké systémy, jako je například internet, musí filtrovat obrovské množství informací, které jimi proudí. Někdy o tom rozhodují lidé, ale stále častěji také počítačové algoritmy a filtry, které budou v budoucnu vzhledem k objemu a rychlosti toku informací ještě důležitější. To, co vidíme, slyšíme a čteme na internetu, není vše, co existuje, není to celá realita. Online žijeme v realitě, která je nám šitá na míru. Toto poznání nám připomíná, že musíme sundat brýle, kterými vidíme, poznáváme a chápeme svět.

SHRNUTÍ

Účelem této aktivity je učinit první kroky na cestě k výše uvedené realizaci. V rámci této aktivity účastníci:

- znovu vytvoří vlastní informační bublinu a konfrontují jiné bubliny
- zamyslí se nad svým postavením v informačním světě (co je utvrzuje v jejich názorech nebo naopak uvádí do rozpaků), a diskutovat o emocionálních reakcích
- budou diskutovat o důsledcích informačních bublin v reálném světě.

VĚK

12+

POČET ÚČASTNÍKŮ

20–30

TRVÁNÍ

45–55 min

INSTRUKCE

KROK 1 (5 MIN)

Rozdělte účastníky do pěti skupin. Během cvičení budou mladí lidé zastupovat náhodně přiřazené skupiny, ale nesmí ostatním říci, kdo jsou. Vysvětlíte, že v tomto cvičení se skupiny účastní online diskuse na následující téma: „Vláda se rozhodne zakázat prodej sladkých nápojů nezletilým.“

Přidělte jim role tak, že jim dáte papír s napsanou rolí. Role jsou následující: nezletilý, vládní úředník, lékař, výrobce sladkých nápojů, rodič.

KROK 2 (10 MIN)

Jakmile se účastníci seznámí se svými rolemi, předložte jim úkol: „Představte si, že diskutujete o tomto tématu online s dalšími lidmi. Nezapomeňte však - měli byste tak činit z pohledu své náhodně přidělené role. Zamyslete se nad komentáři, které vás napadnou, když se vžijete do role svých postav. Napište si 6-7 různých názorů a výroků, které by takoví lidé mohli na internetu publikovat.“

KROK 3 (5 MIN)

Požádejte účastníky, aby na list papíru nakreslili mýdlovou bublinu a všechny tyto názory do ní vložili.

KROK 4 (15 MIN)

Až všechny skupiny dokončí svou práci, požádejte je, aby nahlas přečetly názory a výroky, které si připravily. Ostatní účastníci by se měli pokusit uhodnout, kterou roli daná skupina v tomto cvičení zastává.

KROK 5 (10 MIN)

Pokračujte v diskusi. Můžete použít následující otázky:

- *Jaké pro vás bylo dostat se do této role? Bylo to snadné, nebo obtížné? Proč? Mohli jste čerpat z něčeho reálného ze svého života, nebo jste se spoléhali na vlastní představivost, abyste se mohli roli zahrát?*
- *Jaké emoce jste během cvičení prožívali? Byly vaše reakce odlišné nebo podobné? Proč? Bylo pro vás snadné vžít se do role a vymyslet, co si daná skupina o problému myslí? Můžete říci, že jedna ze skupin měla pravdu, nebo se mýlila, nebo snad jen prezentovala odlišné perspektivy?*
- *Kde a od koho získávají informace, zprávy, poznatky o událostech? Pokud získávají informace od osob, kolik různých osob jim je poskytují? Pokud získávají informace na internetu, kolik různých informačních zdrojů využívají? Jak se cítí, když se k nim dostanou informace, které se liší od těch, které znali předtím? Co s tím dělají? Jak se cítí, když se k nim dostane informace, se kterou souhlasí? Setkáváte se s odlišnými názory, jako tomu bylo v tomto cvičení, když si otevřete YouTube nebo TikTok nebo používáte tradiční média?*
- *Už jste slyšeli o pojmech informační bublina a komnata ozvěň? Proč si myslíte, že k tomu dochází? Jaké mohou být důsledky toho, že se v našem životě nacházíme v komnatě ozvěň? A co pro celou společnost, ve které žijeme?*
- *Jak se vyhnout uvěznění v informační bublině? Jak můžete zjistit, abyste v budoucnu získávali informace z různých zdrojů (včetně jiných bublin)?*

KROK 6 (VOLITELNÝ; 10 MIN)

Opakujte aktivitu od kroku 4, ale tentokrát si skupiny vymění role. Zopakujte krátkou diskuzi.

INFORMAČNÍ OKÉNKO

- **Co je informační bublina?** Informační bublina se skládá ze všech informací, ke kterým máme v daném okamžiku přístup. Tyto informace získáváme z různých zdrojů: z médií (noviny, rozhlas, televize, online média), z online sociálních sítí, z knih, které čteme, z filmů, které sledujeme, z lidí, s nimiž pravidelně komunikujeme (ve fyzickém, reálném nebo virtuálním světě), a to jak v soukromí, tak ve škole, v práci atd. V různých informačních bublinách jsme žili vždycky (prostě se rádi stýkáme s lidmi, s nimiž sdílíme podobné názory na svět), ale ty se s příchodem internetu staly ještě důležitějšími a výraznějšími. Na webu jsou informační bubliny vytvářeny snahou vydělat peníze: abyste na určité webové stránce zůstali co nejdéle a/nebo abyste při tom něco prodali, zobrazují nám webové stránky a prohlížeče obsah, který podle algoritmů přitáhne naši pozornost. Udělaly to proto, že si zapamatovaly historii našeho online vyhledávání. Protože trávíme na internetu tolik času, očitáme se v informační bublině - vidíme, slyšíme, čteme a sledujeme jen to, co nám algoritmy ukazují na základě našich předchozích aktivit.
- **Co způsobují informační bubliny?** Protože na internetu vidíme tolik „důkazů“, které souhlasí s naším pohledem na svět a potvrzují ho, posiluje to naše vlastní přesvědčení, postoje a předsudky. Uzavíráme se tak stále více do vlastního světa a stáváme se stále více vnímavými vůči všem hlasům, které nepotvrzují to, co si již myslíme a čemu věříme. „Žijeme ve světě, který lze ilustrovat na příkladu rodiče, který ví, že jeho dítě má rádo sladkosti, a neustále mu je dává. V informačních bublinách se nám neustále dostává informací, které potvrzují to, co už víme nebo čemu věříme. Neustále zde vstupujeme do komnat ozvěň, slyšíme zvuky sebe sama prostřednictvím hlasů druhých, které nám potvrzují to, co už

víme, a dělají nám dobře." (Renata Salecl). Nakonec přijímáme pouze informace, které potvrzují naše názory, a odmítáme všechny důkazy, které jsou s nimi v rozporu. To ztěžuje objektivní pohled na věc. Podvědomě si začneme vybírat přátele, zdroje a další média, která také sdílejí náš pohled na svět, a začneme se distancovat od těch, kteří s námi mohou nesouhlasit. „Vědomě či nevědomě se uzavíráme před informacemi, které jsou v rozporu s naším přesvědčením.../.../ Harmonizace není možná, protože lidé žijí ve zcela odlišných realitách, čerpají ze zcela odlišných zdrojů informací, točí se v uzavřeném kruhu a jinou realitu ani neznají." (Gregor Petrič) Na webu vyhledáváme a nacházíme podobně smýšlející lidi, kteří posilují naše přesvědčení. Jedním z největších nebezpečí informačních bublin je, že nás mohou svést na cestu konspiračního myšlení. Informace, které nesouhlasí s naším světovým názorem, začneme odmítat jen proto, že s ním nesouhlasí - přestaneme je posuzovat podle spolehlivosti zdroje nebo síly důkazů. V bublinách se také spouštějí emoce sounáležitosti. „Jsme rádi, že máme kolem sebe skupinu podobně smýšlejících lidí, a zároveň tu svým způsobem polevují naše zábrany, říkáme víc, než bychom si jinak troufli. Velkým problémem bublin je, že nám brání učit se novým věcem. Novým věcem se učíme, když vystoupíme ze své komfortní zóny, když čelíme pocitům úzkosti, hněvu, zděšení, překvapení z toho, co si myslí ostatní, ale zároveň si rozšiřujeme obzory a také toleranci k druhým." (Renata Salecl)

• A konkrétní důsledky?

Dva příklady:

- Studie z roku 2016 ukázala, že lidé, kteří jsou na Twitteru obklopeni podobně smýšlejícími lidmi, kteří podporují jejich názory, je častěji vyjadřují veřejně. Na druhou stranu lidé, kteří jsou na sociálních sítích vystaveni velmi odlišným názorům, méně často vyjadřují své názory v reálném životě, protože si jsou vědomi možnosti konfrontace s odlišnými názory.
- Během prezidentských voleb v USA v roce 2016 a referenda o vystoupení Velké Británie z Evropské unie v témže roce se lidé díky informačním bublinám

ocitli v téměř úplné izolaci od odlišných názorů. Někteří výzkumníci se domnívají, že jak voliči Donalda Trumpa a Hilary Clintonové, tak příznivci a odpůrci brexitu hlasitě vyjadřovali své názory pouze v rámci uzavřených, filtrovaných komunit - informačních bublin. Zdálo se tedy, že se všichni navzájem shodují. Jenže tomu tak nebylo a nikdo si toho nevšiml, dokud nebylo pozdě.

ZDROJE

- Information Bubble, In Brief, RTV Slovenia: <https://365.rtvlo.si/arhiv/nakratko/174768460>
- A Tale of Two Bubbles, Monitor (Matej Huš): <https://www.monitor.si/clanek/zgodba-odveh-mehurckih/204645/>
- The dangers of the bubbles we are enclosing ourselves in - Media under scrutiny: <https://www.novinarji.si/predmeti/novinarski-praktikum/2021/03/nevarnosti-mehurckov-v-katere-se-zapiramo-mediji-pod-drobnogledom/>
- What Are Information Bubbles?, Matthew Renze: <https://matthewrenze.com/articles/what-are-information-bubbles/>
- How filter bubbles isolate you, GCF Global: <https://edu.gcfglobal.org/en/digital-media-literacy/how-filter-bubbles-isolate-you/1/>
- How Filter Bubbles Isolate You, Learn Free: <https://www.youtube.com/watch?v=pT-k1kDIRnw&t=44s>
- How Filter Bubbles Distort Reality: Everything You Need to Know, Farnam Street (Shane Parish), <https://fs.blog/filter-bubbles/>

